

Géher László
1929–2011

Gehér László matematikus, az SZTE TTIK Bolyai Intézete Geometriai Tanszékének címzetes egyetemi docense szülővárosában, Zalaegerszegen végezte alap- és középfokú tanulmányait. Kiváló matematikai tehetsége már itt megmutatkozott: sorra nyerte az országos feladatmegoldó versenyeket. A II. Világháborúban 1945 januárjában leventeként Németországba hurcolták, ahol angol fogságba került 1946 májusáig. A fogságban egy Szeliánszky Ferenc nevű matematika tanárral érzett rá igazán a matematika ízére.

A háború után 1946 őszén iratkozott be a VI. osztályba. Folyamatosan kiemelkedően szerepelt az akkori Középiskolai Matematikai Lapok feladatmegoldói között, és az országban újra induló matematikai versenyeken is. Ezzel kapcsolatban érdekes történetet olvashatunk Varga Antal Gehér-interjújában^(0:1): Az első országos matematikai versenyt a háború után 1947-ben rendezte a Szegedi Tudományegyetem. Ezen elindult Gehér László akkor éppen hatodik osztályos gimnáziumi tanuló is. A beadott dolgozatok kijavítása után Gehér László dolgozatát nem találták a nyertesek között, ezért Surányi János (akkor a Szegedi Tudományegyetem tanára), aki ismerte Gehér László képességeit, jobbnak látta újra ellenőrizni a beadott megoldásokat. Ennek során kiderült, hogy Gehér László olyan megoldást talált a verseny második feladatára^(0:2), mely egyetlen képletet sem tartalmazott, viszont olyan „pimaszul egyszerű” módját mutatta a feladat megoldásának, hogy többi hibátlan megoldásával együtt már egyedül ő érdemelte ki a verseny első díját.

Középiskola után az ELTE Természettudományi Karán a Matematika-fizika-ábrázoló Geometria Tanári szakra, és az elitképzés központjának számító Eötvös Kollégiumba került. Jellemző történetre emlékezik ezzel kapcsolatban Hajnal András a Magyar Tudomány 2001/4-es számában megjelent interjújában^(0:3): „Rögtön az elején történt, hogy Szász Pali bácsi az óráján kivételesen házi feladatokat adott fel (ez különben a tanulókörökben történt). És mondta: ‘Kérem, én megnéztem a házi feladatokat, a Gehér László urat aláhúztam pirossal, a Czip-szer Jánost kékkel, s a Fried Ervint meg a Hajnal Andrást zölddel, a többit pedig bedobtam a papírkosárba.’ ” Amikor aztán 1953-ban megkapta matematika tanári diplomáját, Gehér László már azon kevesek közé tartozott, akik az 1949 óta minden

^(0:1) A zalaegerszegi Zrínyi Miklós Gimnázium 1996-ban kiadott Emlékkönyvében

^(0:2) Egy egész számokból álló számsorozatnak a harmadiktól kezdve minden tagja az előző kettő tag összege. Bizonyítsuk be, hogy bizonyos tagtól kezdve a sorozat minden tagja egyforma előjelű! Gehér László megoldása a két nem azonos előjelű tagot követő tag abszolút értékének csökkenésére épít: mivel ez a csökkenés a természetes számok között nem tarthat a végtelenségig, nem lehet végtelen sok előjelváltás.

^(0:3) <http://epa.oszk.hu/00700/00775/00029/448-456.html>

évben megrendezett nemzetközi rangú Schweitzer Miklós Emlékversenyen *többször is* jól szerepeltek: előbb az 1951/52-es versenyen ért el II. helyezést, aztán az 1952/53-as fordulóban I. díjat kapott.

Az egyetem végeztével politikai okokból Gehér László nem pályázhatott tudományos aspirantúrára, helyette Miskolcon kezdett középiskolában tanítani. Tehetségének és Rényi Alfréd segítségének köszönhető, hogy 1957-ben a Matematikai Kutató Intézet szegedi csoportjába, majd ennek megszűntekor a Szegedi Tudományegyetem (akkor József Attila Tudományegyetem) Természettudományi Karának Bolyai Intézetébe került. Doktori dolgozatát Szőkefalvi-Nagy Béla vezetésével 1958-ban fejezte be. Ezekben az években négy tudományos cikket is publikált, majd 1959-ben megkapta a doktori fokozatot és a Bolyai Matematikai Társulat Grünwald Géza Díját is. Császár Ákos mondta később róla, hogy ő az, „akinek az ereiben is matematika folyik”.

Érdeklődése az 1970-es évek után a tudomány területéről mindinkább az oktatás felé fordult. Kiváló egyetemi előadásai és gyakorlatai mellett Pintér Lajossal azóta híressé vált olimpiai szakkörököt is tartott középiskolai diákoknak. Talán nincs is olyan mai matematikus Szegeden, aki ne járt volna ezekre a szakkörökre és ne őrizne emlékezetében egy-két anekdotát „Gehér Tanár Úr” különös feladatairól és gyakran elképesztően ötletes megoldásairól.

Nem csak matematikára tanított azonban, hanem a természet, a túrázás szeretetét is átadta. Sok-sok évig vitte az évfolyamokat őszi és tavaszi szünetekben hegyi túrákra. Kedvence volt a Bükk-fennsík, ahol akár éjjeli sötétségben is megismert minden követ és fát. A túrák közben a matematika mellett legtöbbször hobbijairól beszélgetett: szeretett vezetni és imádta a kutyákat, különösen a pulikat.

Dolgos életét és oktatói sikereit ismerte el a Bolyai Matematikai Társulat 1987-ben a Beke Manó Díjjal, majd a Magyar Állam 1989-ben a Kiváló Munkáért kitüntetéssel.

A Szegedi Tudományegyetem Bolyai Intézetében, és különösen a Geometriai Tanszéken sokáig fogalomként szerepelt „A Gehér”, nem csak személyisége, de hihetetlen mélységű matematikai memóriája, és lényeglátó megjegyzései okán is. Nyugdíjba vonulása után is tovább dolgozott, amit 2002-ben a Szegedi Tudományegyetem azzal ismert el, hogy címzetes docensévé fogadta. Élete utolsó percéig fontos szereplője maradt a Geometriai Tanszék életének: még a 2010-es év őszi félévében is tanított. Óráira régi jó szokásának megfelelően gyalog járt be, ahol kiváló feladatmegoldási ismereteit adta át az arra fogékonyaknak.

Gehér László 2011 szeptember 5-én lett volna 82 éves, de betegsége 2011. június 10-én délután 16 órakor legyűrte. Emlékét örökké őrizni fogjuk.

KURUSA Á., SZTE TTIK Bolyai Intézet, Geometriai Tanszék, 6720 Szeged, Aradi vértanúk tere 1.; *e-mail*: kurusa@math.u-szeged.hu

Gehér László publikációi

Cikkek.

- [1] J. CZIPSZER and L. GEHÉR, Extension of functions satisfying a Lipschitz condition, *Acta Math. Acad. Sci. Hungar.*, **6** (1955), 213-220.
- [2] L. GEHÉR, On approximately differentiable functions of two variables, *Acta Math. Acad. Sci. Hungar.*, **6** (1955), 439-444.
- [3] L. GEHÉR, Über ähnliche lineare Transformationen in endlichdimensionalen Rumen, *Magyar Tud. Akad. Mat. Kutató Int. Közl.*, **4** (1959), 95-99.
- [4] L. GEHÉR, Über Fortsetzungs- und Approximationsprobleme für stetige Abbildungen von metrischen Rumen, *Acta Sci. Math. (Szeged)*, **20** (1959), 48-66.
- [5] C. FOIAŞ, L. GEHÉR and B. SZ.-NAGY, On the permutability condition of quantum mechanics, *Acta Sci. Math. (Szeged)*, **21** (1960), 78-89.
- [6] C. FOIAŞ and L. GEHÉR, Über die Weylsche Vertauschungsrelation, *Acta Sci. Math. (Szeged)*, **24** (1963), 97-102.
- [7] L. GEHÉR, On completely continuous and uniformly bounded operators in ℓ^p spaces, *Acta Sci. Math. (Szeged)*, **26** (1965), 31-34.
- [8] L. GEHÉR, On a theorem of L. Takács, *Acta Sci. Math. (Szeged)*, **29** (1968), 163-165.
- [9] L. GEHÉR, Cyclic vectors of a cyclic operator span the space, *Proc. Amer. Math. Soc.*, **33** (1972), 109-110.
- [10] L. GEHÉR, Uniform embedding of a metric space in Hilbert space, *Acta Sci. Math. (Szeged)*, **33** (1972), 25-27.

Könyvek.

- [11] G. SZÁSZ, L. GEHÉR, I. KOVÁCS and L. PINTÉR (EDS.), *Contests in higher mathematics (Hungary, 1949/1961), In memoriam Miklós Schweitzer*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1968; Manuscript revised by P. Erdős, A. Rényi, B. Sz.-Nagy and P. Turán; Linguistically revised by B. Balkay; 260 pp.
- [12] SZŐKEFALVI-NAGY GYULA, GEHÉR LÁSZLÓ és NAGY PÉTER TIBOR, *Diferenciálgeometria*, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1979.

Fordítások.

- [13] E. N. PATTERSON, *Topológia*, Tankönyvkiadó, Budapest, 1974.